

http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-ossdnu.pdf

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДЕМЕШКО Інна Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика навчання української мови у вищій школі, удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів-філологів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DEMESHKO Inna Mykolaivna – candidate of philological Sciences, associate Professor of the Department of Ukrainian language of the Central Ukrainian Volodymyr Vinnichenko state pedagogical university.

Circle of research interests: methodology of teaching the Ukrainian language in higher education, improvement of professional training of future teachers-philologists.

УДК:378.6.147

ЗАХАРОВА Оксана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної та психофізіологічної підготовки Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету
e-mail: sanusia72@mail.ru

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕЧНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АВІАЦІЙНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні зміни в соціальній, економічній, культурній сферах, процеси інтеграції України в освітній європейський простір зумовлюють нові вимоги до особи фахівця з вищою освітою, зокрема до його професійної підготовки. Система освіти як соціокультурний інститут, що динамічно реагує на запити суспільства, повинна забезпечувати підготовку такого фахівця, який володіє навичками взаємодії з професійним та соціальним середовищем, що відповідають сучасним міжкультурним, економічним і технологічним умовам. Важливим чинником, що визначає вимоги до професійної діяльності спеціаліста, є зміни, які відбуваються у сучасному житті під впливом науково-технічного прогресу, підвищення інтенсивності професійної діяльності. Різне зростання технічної оснащеності та інформаційної насиченості праці, збільшення швидкості обробки інформації, прийняття рішень та виконання дій, необхідність тривалий час підтримувати високий ступінь готовності, що призводить до ряду психологічно значущих змін у змісті професійної підготовки майбутніх авіаційних спеціалістів.

Усе різноманіття психіки так чи інакше виявляється в професійній діяльності

людини, але разом з тим ці прояви мають різний характер, що зумовлено специфічними для кожної професії предметами і знаряддями праці, а також професійними задачами спеціальності та спеціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософсько-психологічне осмислення і виділення категорії діяльності відбувається через її розгляд з позицій людської праці як прототипу будь-якої форми взаємовідносин людини із середовищем та предметним світом. Такий підхід, що відмежовувався від інших, у яких протиставлялися свідомість і діяльність людини, закладав основи принципово нової фундаментальної діяльнісної теорії, яка досягла певного ступеня завершеності в концепціях С. Рубінштейна та О. Леонтьєва і була в подальшому, розвинута їхніми послідовниками: у філософії М. Каганом, у психології – Е. Ільїним, Б. Ломовим та П. Флоренським.

Мета статті полягає в дослідженні психофізіологічних основ безпечної професійної діяльності авіаційних спеціалістів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній науковій традиції категорія діяльності в цілому розглядалася як онтологічна основа концепції

людини, сутність якої пов'язувалася зі здатністю майбутніх фахівців до створення принципово нових можливостей для власного розвитку.

Діяльнісний підхід виступає фундаментальним пояснювальним принципом, предметом вивчення та оцінювання сучасної педагогіки і психології, оскільки розглядає провідні механізми формування та розвитку особистості шляхом проектування, конструювання, організації й управління процесом людської діяльності.

Якщо технологічний аналіз діяльності, відображаючи вимоги практики, стосується пізнавальної сфери психіки людини, його уміння, навички і є необхідним при дослідженні трудової, професійної, навчальної діяльності, то смисловий аналіз стосується особистісної сфери людини, її ціннісного ставлення до світу й інших мотиваційно-смислових утворень, реалізованих через діяльність та ін.

Треба зазначити, що психофізіологія праці є спеціальним розділом фізіології людини, що вивчає закономірності регуляції функцій в умовах професійної, навчальної діяльності та екстремальних обставин, розробляє заходи, які спрямовані на підвищення працездатності й ефективності діяльності спеціалістів [1].

На думку М. Корольчука, «психофізіологія професійної діяльності – це напрям психофізіології, який вивчає динаміку психічних пізнавальних процесів, станів, утворень, якостей і функцій, їхній вплив на працездатність людини під час взаємодії умов і чинників у системі «техніка-людина-середовище» та визначає шляхи і засоби підтримки, збереження, відновлення ефективності та безпечної професійної діяльності» [1, с. 13].

Серед різноманітних форм взаємодії людини з навколишньою дійсністю особливою її формою є професійна діяльність, на основі якої виникло ряд інших напрямів діяльності, у результаті чого з'явилося більш загальне поняття – людська діяльність, що може бути визначена як взаємодія людини із середовищем, у якому людина здійснює свідомо поставлену мету.

Як стверджував К. Платонов [6], усі види людської діяльності (навчання, праця, гра, спорт) історично розвивалися на основі трудової діяльності і містять у собі її елементи, а саме: активність, цілеспрямованість, наявність більш-менш виразного ідеального образу, що визначає результат цієї діяльності.

Найбільш істотною особливістю професійної діяльності людини є те, що вона

завжди цілеспрямована, свідома, активна, соціально сформована. У той же час трудова діяльність людини являє собою єдність психічного і фізичного, або фізичних і духовних здібностей людини. Виходячи з того, що в поняття «діяльність» нерозривно включаються як ідеальні явища (мета, план, інтерес і т. ін.), так і зовнішні її вираження – трудові рухи, в основі діяльності людини повинні бути фізіологічні та біохімічні процеси, що протікають у її організмі і, насамперед, у корі головного мозку [6].

У результаті складної взаємодії організму людини із зовнішнім середовищем у процесі життєдіяльності формується цільова і динамічна соціально-біологічна якість особистості – її працездатність.

Таким чином, зв'язок психофізіології працездатності і безпечної діяльності можна розглядати як галузь науки, що вивчає проблеми працездатності, психофізіологічні аспекти ефективної, надійної та безпечної діяльності спеціалістів і має зв'язок з надзвичайно широким спектром наукових галузей.

Психофізіологія працездатності і безпечної діяльності спеціалістів містить дві самостійні і разом з тим пов'язані частини. Перша з них – психофізіологія праці, у яку входять психофізіологічні особливості діяльності спеціалістів, умови праці в системі управління технікою, дослідження професійної діяльності, психофізіологічна класифікація діяльності спеціалістів, основи профвідбору спеціалістів, контроль і прогноз працездатності та безпечної діяльності, засоби і методи збереження, підвищення працездатності та надійності діяльності спеціалістів у звичайних та екстремальних умовах.

У другій частині – психофізіологічні основи безпечної діяльності спеціалістів розглядаються основні положення безпеки праці, чинники безпечної праці та їхнє співвідношення, особистість і використання психофізіологічних чинників з метою підвищення безпеки, методики вивчення якостей особистості, які впливають на працездатність і безпечну діяльність спеціалістів.

У залежності від участі м'язової та інтелектуальної сфер у професійній діяльності спеціаліста розрізняють розумову та фізичну працездатність, причому в багатьох видах діяльності важко відокремити фізичну і розумову працю. Є цілий ряд видів професійної діяльності, де найчастіше переважає наочно-діюче мислення. Але є види праці, особливо в автоматизованих системах, де роль інтелектуального

компонента значно підвищується. Це пов'язано, насамперед, з оцінюванням ситуації за цілим рядом параметрів, знаходженням рішення з урахуванням імовірності якоїсь події, вибором різних дій залежно від мінливих ситуацій.

Відомо, що навчання у ВНЗ тісно пов'язане з розумовою та фізичною працездатністю студентів, яка залежить від адаптаційних можливостей організму студента та його індивідуальних функціональних резервів. Процес навчання у ВНЗ супроводжується значним навантаженням на інформаційно-енергетичні та метаболічні ресурси організму, причому, явища перенапруги і виснаження регуляторних систем, які часто виникають ведуть до зниження адаптаційних можливостей організму, зниження розумової працездатності та погіршують фізичний стан.

Проблема оцінки професійної підготовки та психологічної готовності сучасного фахівця до дій у критичних ситуаціях, на думку Р. Макарова [2], вимагає дослідження індикаторних ознак, критеріїв і методів кількісної оцінки особистості: соціальних якостей і спеціальних морально-вольових, лідерських, командирських і комунікативних якостей фахівця, що визначає професійну придатність фахівця.

Згідно з думкою Р. Макарова [3], при формуванні творчої особистості майбутнього пілота, його здатності приймати правильне рішення в екстремальних умовах діяльності робиться акцент на подальше удосконалення підготовки льотного складу у системі вищої технічної освіти. Крім того, льотна діяльність пов'язана з необхідністю тривалий час підтримувати вимушену сидячу позу, що припускає наявність стійкості до гіподинамічного режиму діяльності.

Однією з основних предметних галузей, що здатна забезпечувати формування професійної готовності курсантів-авіафахівців, є фізична підготовка. Специфіка її спрямована не тільки на поліпшення духовного і фізичного здоров'я молоді, а й на можливість максимально повного впровадження в навчально-виховний процес таких концептуальних підходів, що забезпечують розкриття сутнісних сил особистості, її інтелектуального та морального потенціалу, здатності вільно орієнтуватися в складних соціальних і професійних обставинах, не тільки обслуговувати існуючі технології, але й здійснювати інноваційні, творчі процеси. Саме в таких умовах навчання можливе максимально виважене та цілеспрямоване формування професійно значущих

особистісних якостей, а також готовності майбутніх авіаційних фахівців до здійснення успішної професійної діяльності.

Слід акцентувати, що зміна умов праці авіаційних фахівців безпосередньо віддзеркалюється на змісті їхньої професійної діяльності, яка має відповідати вимогам науково-технічного прогресу в авіації. А це, у свою чергу, вимагає розв'язування проблеми професійної надійності майбутніх авіаційних фахівців, а також збереження їхнього професійного довголіття шляхом комплексного використання всіх засобів професійної підготовки, зокрема й фізичної.

Науковому дослідженню питання щодо фізичної підготовки в структурі професійної підготовки присвятили свої праці такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Б. Ашмарін, Д. Бойко, М. Віленський, Б. Ведмеденко, А. Домашенко, А. Дяченко, С. Канішевський, В. Мудрик, Г. Матукова та інші.

Для визначення змісту фізичної підготовки майбутніх фахівців слід з'ясувати, удосконалення яких фізичних якостей (сили, швидкості, гнучкості, спритності чи витривалості) вимагає робота за даною професією; уточнити умови виконання роботи з обраного фаху (температура, рівень шуму, вібраційні впливи, загазованість, нервово та психоемоційне напруження тощо); визначити характер обраної професійної діяльності та її особливості.

Характеризуючи працю авіаційних фахівців, слід акцентувати, що за фізичною важкістю та нервово-психічною напруженістю вона належить до змішаних видів праці, що поєднують фізичну і розумову працю. Відповідно до Повітряного кодексу України [7], авіаційний персонал – особи, які пройшли спеціальну фахову підготовку, мають відповідне свідоцтво і здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження. До авіаційних фахівців належать: пілот повітряного судна; диспетчер управління повітряним рухом (диспетчер служби руху); персонал з технічного обслуговування повітряних суден; члени випробувального екіпажу; член екіпажу пасажирського салону (бортпровідник); диспетчер із забезпечення польотів. Залежно від спеціальності, слід говорити про співвідношення фізичної та розумової праці. При цьому, на сьогодні в усіх професіях цивільної авіації, завдяки розвиткові науково-технічного прогресу, збільшується питома вага останньої.

Зауважимо також, що кожна спеціальність вимагає виховання професійно значущих якостей, зумовлених умовами праці, її характером та специфікою, розвиток яких здійснюється засобами ППФП.

Так, специфічними особливостями льотної діяльності є постійний зв'язок з динамікою польоту, велика нервово-психічна напруженість, обробка значного обсягу інформації, необхідність прийняття рішення в умовах жорсткого ліміту часу, високий ступінь відповідальності за результат польоту, вимушений високий темп роботи в умовах жорсткого дефіциту часу з виконанням багаторазових, різноманітних дій послідовності, підвищеної точності [5]. Льотна праця здійснюється в умовах, за яких на організм впливають шум, вібрація, перевантаження, значні перепади атмосферного тиску та інші чинники.

Праця диспетчера управління повітряним рухом (УПР) також характеризується значним напруженням, він повинен проаналізувати велику кількість сигналів та прийняти відповідні рішення. Це передбачає вміння оперативно мислити, розмежовувати великий обсяг сенсорної інформації, точно і швидко реагувати на нову. Окрім того, диспетчер весь робочий час проводить сидячи в умовах обмеженої рухливості, що вимагає певної статичної витривалості, емоційної стійкості, загальної фізичної працездатності.

Професійна діяльність рятувальників передбачає здатність прогнозувати розвиток ситуації, переключатися з вирішення одного завдання на інше, приймати на себе відповідальність у складних ситуаціях, обґрунтовано йти на ризик, працюючи в небезпечних умовах, довго утримувати в пам'яті великий обсяг інформації, здатність до тривалої роботи в несприятливих метеорологічних умовах, витривалість, упевненість у власних можливостях, низьку тривожність, врівноваженість, самовладання в умовах загрози особистій безпеці [4].

Отже, зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів технічних ВНЗ авіаційного профілю визначається низкою чинників, зумовлених структурою і розвитком сучасного виробництва. Окрім того, зміст ППФП визначає вимоги до особистості фахівця, і, насамперед, вимоги до його фізичної та психічної підготовленості, які, у свою чергу, зумовлюються чинниками, тісно пов'язаними зі специфікою професійної діяльності.

Зміст ППФП майбутнього авіаційного фахівця зумовлюється також завданнями фізичної підготовки, які вирішуються в

межах цілісної системи їхньої професійної підготовки. За Р. М. Макаровим [2], до спеціальних завдань ППФП належить формування і вдосконалення: емоційної стійкості, здатності зберігати продуктивність розумової діяльності та сенсомоторної координації в умовах впливу жорстких стрес-чинників; стійкості організму до вестибулярних подразнень в різних просторових площинах і здатності до просторового орієнтування в складних, незвичайних умовах польоту; обсягу, стійкості, розподілу і переключення уваги; стійкості оперативної пам'яті і мислення; уміння передбачати розвиток ситуацій; здатності працювати у високому вимушеному темпі в умовах ліміту і дефіциту часу; здатності створювати і реалізовувати образ діяльності у складних просторово-часових і кінетичних умовах; здатності приймати рішення в умовах впливу комплексу екстремальних чинників і жорстких часових інтервалів.

Незалежно від виду діяльності, велике значення має пам'ять. При цьому особливість полягає в тому, що вона необхідна, коли ще не сформувалися певні навички. Після формування основних навичок навантаження на пам'ять знижується. Так, люди, які добре засвоїли один тип літака, не повинні щоразу спеціально згадувати, де, які прибори знаходяться, на що потрібно дивитися. Але є професії, для яких пам'ять є одним із найбільш важливих ознак (наприклад, при роботі оператора, де потрібно на якийсь короткий термін утримувати в пам'яті положення, ситуації). У даному випадку мова йде про короткочасну, або оперативну пам'ять як найбільш важливу професійну ознаку.

Психічні стани, що виникають при високій нервово-психічній нарузі, являють собою різні прояви емоційного стресу. Як правило, вони сприяють робочій активізації, однак, можуть стати причиною дезорганізації діяльності. У цьому випадку відбувається гальмування раніше вироблених навичок, виникають неадекватні реакції на несподівані подразники, зниження працездатності, ускладнення в розподілі уваги, помилки сприйняття і т. ін.

При розгляді проблем, які відносяться до сфери психофізіології праці, вивчення емоційних процесів займає важливе місце. Це пов'язане з тим, що емоції як за своїм походженням у процесі еволюції, так і за своєю функціональною роллю в житті людини є ключовою з'єднувальною ланкою, у якій знаходить вираження єдність біологічних і психологічних процесів

і закономірностей.

Крім того, враховують і специфічні професійно-важливі емоції, що викликаються безпосередньо, конкретною трудовою діяльністю і поділяються на дві підгрупи. Перша підгрупа – це емоції, що пов'язують людину з колективом у процесі колективної праці. Другий підвид професійних емоцій – це емоції, які виникають у процесі самої роботи. Цей підвид особливо важливий для тих професій, у яких можуть виникнути аварійні ситуації і де неправильне, уповільнене ухвалення рішення може призвести, в умовах високої емоційної напруженості, до аварії (пілоти, оператори, рятувальники).

Ступінь нервово-психічної напруги і форма прояву емоційного стресу визначається, головним чином, підготовленістю до виниклої ситуації, характером виконуваного завдання, професійним досвідом та індивідуальними особливостями авіаційного фахівця [8]. Крім того, істотною причиною зниження функціональної надійності авіаційного фахівця є звичайна утом, особливо при тривалості польотів більш ніж вісім льотних годин.

Тому, поряд з професійно важливими ознаками, у льотній професії звертається увага на індивідуальні особливості людини, індивідуальний стиль її роботи як один із засобів адаптації людини до професії, що формуються ще в процесі професійної підготовки у ВНЗ. При цьому, як уже зазначалося, системоутворюючим чинником для фізичної підготовки є єдиний для всієї системи кінцевий корисний результат – професійна надійність майбутніх авіаційних фахівців [2, с. 224].

Використовуючи накопичений досвід розслідування і профілактики авіаподій, міжнародна організація цивільної авіації висуває положення, згідно з яким людський чинник, як більшість складних видів діяльності, є міждисциплінарним, має прикладний характер і має скоріше проблемну, ніж дисциплінарну спрямованість. Подібно тому, як технічні прикладні науки зв'язують природничі науки з практичними галузями їхнього застосування, росте кількість комплексних методик і методів у галузі впливу людини на оптимальність ергатичної системи «екіпаж – повітряне судно – середовище».

Саме багатовекторний характер людського фактора з взаємозумовленістю та взаємодією складових, та її взаємодію з механізмами, нормативами, правилами, навколишнім середовищем, а також людей

між собою в сукупній діяльності.

Дуже часто вивчення впливу людського чинника у зв'язку з аваріями обмежується рамками професійної підготовки і порушеннями режиму польоту [9], тим самим не розкривається глибинна залежність авіаційних подій від фізіологічного і психофізичного факторів, вплив яких значно складніший.

Аналіз аварійності і передумов авіаційних подій показує, що до 80% випадків пов'язано з психофізіологічними причинами льотного складу. Серед них: знижена працездатність; недостатня стійкість організму до негативних чинників польоту (гіпоксії, перевантаження, гіподинамії та ін.); сприйнятливості до простудних захворювань (до 50% випадків відсторонення від польотів через зниження працездатності пов'язане з низькою опірністю організму до простудних захворювань); підвищена чутливість вестибулярного аналізатора; вегетативно-судинна нестійкість.

За останні тридцять років спостерігається закономірна тенденція до різкого зниження працездатності пілотів, погіршення стану їхнього здоров'я і, як результат, рання професійна дискваліфікація. Численними дослідженнями доведено, що висока нервово-емоційна напруга є чинником ризику, що викликає, насамперед, ураження серцево-судинної системи і нервово-психічні захворювання, що виводить з ладу операторів складних систем керування до 32–34 років та ін.

Відсутність достатньої м'язової активності є головною причиною захворювань нервової системи і серця. Особливої уваги заслуговує тенденція до різкого збільшення показника захворюваності подібного типу з віком. Так, наприклад, у віці 40–49 років такі захворювання трапляються в 11 разів частіше, ніж у віці 30–39 років.

М'язова атрофія, викликана гіподинамією, що негативно впливає на пристосувальні механізми кровообігу до фізичного навантаження, також позначається на стані здоров'я професіонала [9].

Виходячи з того, що психофізіологічна підготовка льотного складу є комплексним процесом формування високої надійності організму, навичок і вмінь, особливо важливих у складних, екстремальних умовах діяльності, метою психофізіологічної підготовки майбутніх авіаційних фахівців стає формування психофізіологічних якостей, що визначають успіх льотного навчання, стійкість організму до екстремальних чинників професійної діяльності, високий

рівень працездатності і динамічного здоров'я, яке означає професійне довголіття. Тобто, основними завданнями психофізіологічної підготовки авіаційних фахівців є формування: емоційної стійкості; обсягу, а також розподілу, переключення і стійкості уваги; оперативної пам'яті і мислення; координації рухів; тонкого м'язового відчуття; здатності здійснювати складні рухові дії в умовах ліміту й дефіциту часу; здатності перебудовувати структуру діяльності відповідно до ситуації, яка склалася; здатності оцінювати відстань і швидкість; просторового орієнтування; здатності екстраполювати розвиток ситуації; стійкості до гіподинамічного режиму діяльності; стійкості до заколисування та перевантажень; стійкості до гіпоксії і дихання в умовах надлишкового тиску; здатності переробляти додаткову інформацію на тлі основної діяльності; стійкості розумової діяльності в екстремальних умовах; стійкості вольових компонентів в екстремальних ситуаціях; стійкості психомоторних і сенсомоторних компонентів діяльності в екстремальних умовах; активності пізнання причин позаштатної ситуації; уміння працювати з «перевантаженим» інформаційним полем і при дефіциті інформації; уміння побудувати на основі розрізної і різнохарактерної інформації концептуальну модель образу польоту; уміння приймати і реалізовувати рішення з передачею його на борт повітряного судна [9].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, науково-технічна революція в цивільній авіації по-особливому визначила питання взаємодії людини і техніки, а саме, незважаючи на створення автоматизованих систем керування і зміни ролі людського чинника, головні функції все-таки залишаються за людиною: вона програмує, керує і контролює, а отже, психофізіологічна та фізична підготовка набула статусу невід'ємного компонента професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців. Застосування принципів системної організації професійної підготовки авіаційних фахівців дозволило органічно вписати фізичну підготовку в структуру цілісної системи професійної підготовки з формування їхньої професійної надійності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: підручник / М. С. Корольчук. – К.: Ельга, 2004. – 397 с.
2. Макаров Р. Н. Авиационная педагогика: [учебник] / [Р. Н. Макаров, С. Н. Неделько, А. П.

Бамбуркин и др.]. – Москва-Кировоград: МНАПЧАК, ГЛАУ, 2005. – 433 с.

3. Макаров Р. Н. Морально-психологическая готовность летного состава / Р. Н. Макаров // Активный отдых и специальная направленность занятий физической подготовкой – основное условие укрепления здоровья и совершенствования специальных навыков летного состава. – М., 1977. – С. 168–169.

4. Орленко Н. А. Психолого-педагогичні чинники впливу фізичної підготовки на професійну діяльність майбутніх авіаційних фахівців / Н. Орленко, С. Кумскова // Наука і сучасність: зб. наук. пр. – 2006. – Т. 54. – С. 104–109.

5. Основи фізичної та психофізіологічної підготовки майбутніх пілотів: навч-метод посібник. – Кировоград: Вид-во КЛА НАУ, 2013. – 188 с.

6. Платонов К. К. Вопросы психологии труда / К. К. Платонов.– М.: МЕДГИЗ, 1962. – 219 с.

7. Повітряний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 25. – ст. 274.

8. Селезнев А. В. Методика профессиональной подготовки курсантов-штурманов к деятельности в экстремальных условиях: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.02 / Селезнев Александр Владимирович. – Кировоград, 2004. – 176 с.

9. Справочник специалиста; [под ред. Н. И. Костенко]. Методические рекомендации по физической и психофизической подготовке летного и курсантского состава гражданской авиации. – М.: Воздушный транспорт, 1988. – 342 с.

REFERENCES

1. Korolchuk, M. S. (2004). *Psykhofiziologiya diyalnosti: pidruchnyk* [Psychophysiology activities: textbook]. Kyiv.
2. Makarov, R. N. (2005). *Aviatsionnaya pedagogika: [uchebnik]*. [Aviation education: [tutorial]]. Moskva-Kirovograd.
3. Makarov, R. N. (1977). *Moralno-psihologicheskaya gotovnost letnogo sostava*. [Moral-psychological readiness of flight personnel]. Moscow.
4. Orlenko, N. A. (2006). *Psykhologo-pedagogichni chynnyky vplyvu fizychnoyi pidgotovky na profesijnu diyalnist majbutnikh aviacijnykh fakhivciv*. [Psychological-pedagogical factors of physical preparation for professional activity of future aviation professionals]. Kyiv.
5. *Osnovy fizychnoyi ta psykhofiziolohichnoyi pidhotovky majbutnikh pilotiv: navch-metod posibnyk*. (2013). [Fundamentals of physical and physiological training of future pilots: scientific-method benefit]. Kirovograd.
6. Platonov, K. K. (1962). *Voprosy psihologii truda*. [Problems of psychology of labor]. Moscow.

7. *Povitryanyj kodeks Ukrainy* (1993). [The air code of Ukraine]. Kyiv.

8. Seleznev, A. V. (2004). *Metodika professionalnoy podgotovki kursantov-shturmanov k deyatelnosti v ekstremalnyih usloviyah*. [Methods of professional training of cadets-navigators to work in extreme conditions]. Kirovograd.

9. *Spravochnik spetsialista; [pod red. N. I. Kostenko] (1988). Metodicheskie rekomendatsii po fizicheskoy i psihofizicheskoy podgotovke letnogo i kursantskogo sostava grazhdanskoj aviatsii*. [Reference specialist; [ed. Kostenko]. Guidelines for physical and psycho-physical training of flight and cadet of civil aviation]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЗАХАРОВА Оксана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри

фізичної та психофізіологічної підготовки Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: професійна підготовка авіаційних фахівців засобами фізичного виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZAKHAROVA Oksana Vitaliivna – Ph.D., associate professor of the Department of Physical and Psychophysiological Education Kirovograd Flight Academy of National Aviation University.

Circle of scientific interests: professional training of the aviation specialists by means of physical education.

УДК 378:811.111

КАЛІНІН Вадим Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент, начальник управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації
e-mail: vadminkalinin76@gmail.com

КАЛІНІНА Лариса Вадимівна – кандидат педагогічних наук, професор кафедри міжкультурної комунікації та прикладної лінгвістики Житомирського державного університету імені Івана Франка
e-mail: prof.kalinina@gmail.com

**ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА ШКІЛЬНОГО УЧИТЕЛЯ
НОВОГО ПОКОЛІННЯ В МОВНОМУ
ПЕДАГОГІЧНОМУ ВНЗ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Викладання іноземних мов у сучасних міжкультурних умовах, в умовах комп'ютеризації та інформатизації усіх аспектів життя набуває стратегічно важливого рішення. Підписавши Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році, Україна визнала, що знання мов стає одним з основних інструментів невідворотності приєднання до ділового, освітнього, наукового та культурного простору країн європейської спільноти. З огляду на це, Україна будує свою мовну політику згідно з вимогами та принципами Європейського союзу, які представлені в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти. У даному документі основними цілями діяльності в галузі іноземних мов визначаються: «підготовка

усіх європейців до потреб міжнародної мобільності, що постійно зростають, тісної співпраці не лише в галузі освіти, культури та науки, але також у галузі торгівлі та промисловості; сприяння взаємному розумінню і терпимості, повазі до особистості і культурних відмінностей шляхом більш ефективної міжнародної співпраці; підтримка і розвиток багатства і різноманітності європейського культурного життя шляхом глибшого взаємного пізнання національних та регіональних мов, що вивчаються, включаючи ті, вивчення яких є менш поширеним; врахування потреби мультилінгвальної і мультикультурної Європи, наполегливо розвиваючи здатність європейців спілкуватися один з одним понад мовні та культурні кордони, що цілком можливо, докладаючи постійних,